

Hestehaven Vest, Broksø

NÆM 2004:123

Søndageundersøgelse

Næstved Museum 2004

Rapport for sondageundersøgelse ved Hestehaven Vest, Broksø

05.07.05; Herlufmagle Sogn, Tybjerg Herred, Storstrøms Amt (tidl. Præstø)
Matr.nr. 1a, Broksø Hgd.

Næstved Museum j.nr. 2004:123

Undersøgelsen blev udført på initiativ af arkæolog, mag.art. & ph.d. Anders Fischer i forbindelse med Kulturarvsstyrelsens engagement i det fremtidige fredningsprojekt for Holmegaards Mose. Det igangværende arbejde med en bevaringsplan for mosens arkæologiske værdier gjorde det hensigtsmæssigt at få en nærmere vurdering af lokalitetens videnskabelige værdi. Specielt var det væsentligt at få afklaret, om der findes et intakt udsmidslag i moseaflejringerne ud for de påviste bosættelsesspor. En afklaring af dette spørgsmål var formålet med sondagegravningen.

Bopladsen ligger på et lavt plateau umiddelbart ved kanten af Holmegård Moses tørvefyldte mosebassin. Den blev påvist af Anders Fischer ved hastig passage den 28. juni 2004. På det pågældende sted var den tørveblandede pløjejord fri for vegetation, bortset fra nogle nyligt spirede majsplanter. Herved kunne der konstateres lidt gyldent pigmenteret bopladsflint. Intet blev opsamlet.

Majsbevoksningen var 5. august 2004 så høj og så inficeret af ukrudt, at det var svært at se bosættelsesspor. Der blev anlagt 9 huller af ca. 0,5 x 0,5 meters udstrækning i kanten af en kornmark umiddelbart sydøst for majsbevoksningen. På dette sted måtte et eventuelt udsmidslag forventes.

Undersøgelsen blev udført d. 5. august 2004 i samarbejde med Næstved Museum (ved museumsinspektør Thomas Roland), der hjalp til ved undersøgelsen og stod for efterfølgende magasinering etc., mens den egentlige registrering i marken og efterfølgende behandling blev foretaget af Anders Fischer.

Fra et valgt punkt i skellet udenfor marken udlagdes en stort set NØ-SV forløbende linje, der omtrent fulgte højdekurven til det lille næs med bopladssporene. På linjens SØ side gravedes 5 søgehuller á omtrent 50 x 50 cm, fra N benævnt 20/0, 30/0, 40/0, 50/0 og 60/0. 6 m SØ for de fire nordligste huller gravedes tilsvarende huller langs en parallelforskudt linje. Disse huller benævntes 20/6, 30/6, 40/6 og 50/6. Udgangspunktet blev fæstnet med jernrør og markeret med en lille stenvarde til evt. senere brug.

Der blev i marken udfærdiget en oversigtsskitse i 1:200 over de 9 prøvehuller. På skitsen er endvidere med stipling angivet forløbet af det lille næs' formodede bredlinje (markeret med stipling). Sondagehullerne blev efterfølgende tillige indmålt med GPS.

Hullerne blev gravet med skovl og spade og efterfølgende blev der skrabet lidt i kanterne med en skelske. Det generelle billede var, at pløjelaget bestod af et ca. 20 cm tykt lag af ompløjet mosediment. Herunder var der intakte moselag, som tilsyneladende bestod af gytje. Den var "krummende" og fremstod relativt homogen, uden identificerbare planterester. Denne aflejring var indtil 30 cm tyk. Længere nede fandtes sand- og gruslag, som stedvist havde karakter af flydejord.

Der fandtes spredte flintoldsager i (den nedre halvdel af) laget. Trækul eller knogler blev ikke iagttaget, hvilket måske skyldes den grove undersøgelsesmetode og hullernes begrænsede udstrækning. Sandsynligvis vil en finere gravemetode over et større areal kunne skaffe materiale til AMS- og pollendatering af bosættelsen. Via sondagegravningen kunne det fastslås, at der findes et velbevaret udsmidslag over et område på flere hundrede kvadratmeter. Fundmængden i laget er ikke overvældende stor, hvilket antagelig skyldes, at kultursporene repræsenterer en kortvarig bosættelsesperiode. Hvis beboelsesområdet har ligget i det nu majsbevoksede område, er det svært beskadiget ved pløjning. Det kan dog ikke udelukkes, at det (delvis) har strakt sig ind i det højereliggende, træbevoksede område længere mod nordvest, hvor det i så fald næppe har været udsat for pløjning.

I to af prøvehullerne blev der iagttaget træørdder, som vidner om rimelige bevaringsforhold for eventuelle træesager. Der var mange små klumper af kridt i sandet umiddelbart under gytjen, så der er rimeligvis også gode bevaringsforhold for knogler i gytjelaget. På dette relativt tørre tidspunkt af sommeren stod der grundvand få centimeter under laget. En afbrydelse af dræningen vil derfor umiddelbart føre til stærkt forbedrede bevaringsforhold for (de nedre dele af) gytjen.

De fundne flintoldsager omfatter ikke typologisk sikkert daterbare genstande. Kærnernes form og størrelse samt huggeteknikken antyder dog en datering til Barmose-gruppen eller ældre, klassisk Maglemosekultur (d.v.s. Beckers fase 1 eller tidligere). Et fragment af en spånkniv med kontinuert kantretouche fra oversiden (x2) underbygger en datering til tidligmesolitikum.

Intakte moselag med udsmid fra tidlig Maglemosekultur og med mulighed for fund af organiske materialer er sjældne både i Danmark og i det øvrige Nordeuropa. Pladsen må derfor anses for bevaringsværdig. Med forbehold for de begrænsede iagttagelser klassificeres den foreløbig som bevaringsværdig på nationalt plan.

Beskrivelse af de enkelte sondagehuller

Koordinaterne angives i hele meter. Førstekoordinaten vokser fra NØ mod SV, og andenkoordinaten vokser fra NV mod SØ:

20/0; gps 0679458/6132422+-8 meter

Ca. 20 cm stenet pløjelag.

Herunder morænegrus.

Ingen fund.

30/0; gps 0679453/6132412+-8 meter

Ca. 20 cm pløjelag.

Ca. 20 cm mørkebrunt, gytjeagtigt moselag. I laget et fragment af et aflangt afslag med kantretouche (x2).

Herunder morænegrus.

40/0; gps 0679449/6132402+-8 meter

Ca. 20 cm pløjelag med enkelte sten. Heri ildskørnet flintafslag (x3).

Ca. 20 cm mørkebrunt, omdannet, gytjeagtigt moselag. I laget småsten og sand (kulturindikator?) og et lille, hvidbrændt flintafslag (ej hjembragt).

2-5 cm gråsort, omdannet gytje.

Herunder morænegrus.

50/0; gps 0679444/6132394+-7 meter

20-25 cm pløjelag bestående af mosesediment.

20-30 cm mørkebrunt, omdannet, gytjeagtigt moselag. I laget et gulligt, let ild-krakeleret flintafslag (x4).

> 10 cm gråbrunligt sand/grus med mørkebrune omtrent vandrette slirer og striber af humusfarvet sand/silt. Ligner senglacialt flydejord. I laget mange småklumper af skrivekridt. Grundvandsspejlet nået 2-5 cm nede i sand/gruset.

60/0; gps 0679439/6132385+-7 meter

Ca. 20 cm ompløjet mosesediment, iblandet sten og grus (nedslæbt af ploven fra højereliggende areal mod nordvest?).

5-10 cm mørkebrunt, omdannet, gytjeagtigt moselag.

Herunder morænegrus.

50/6; gps 0679450/6132398+-7 og 0679449/6132391+-8 samt 0679448/6132392+-9 meter

Ca. 20 cm ompløjet mosesediment.

Ca. 30 cm mørkebrunt, omdannet, gytjeagtigt moselag.

Herunder grus.

40/6; gps 0679453/6132398+-7 meter

Ca. 20 cm ompløjet mosesediment.

25-30 cm mørkebrunt, omdannet, gytjeagtigt moselag. Heri lille, groft konisk kærne (x5).

Herunder morænegrus med lodretstående, bløde træødder a la elletræ.

30/6; gps 0679458/6132412+-7 og 0679457/6132409+-8 samt 0679457/6132408+-8 meter

20-25 cm ompløjet mosesediment.

25-30 cm mørkebrunt, omdannet, gytjeagtigt moselag. I lagets nedre halvdel enkelte 2-10 cm store sten og en hvidbrændt, grov kærne (x6). Nær kærnen og i samme niveau iagttaget en vandret sort stribe, som tilsyneladende var en forkullet planterest.

Herunder >10 cm snavset sand/grus med brune slirer og striber a la senglacialt flydejord. Fra Bunden af den brune gytje og videre ned i sand/gruset stod fingertykke, lodretstående, bløde træødder a la elletræ.

20/6; gps 0679462/6132420+-8 meter

Ca. 20 cm ompløjet mosesediment.

Ca. 30 cm mørkebrunt, omdannet, gytjeagtigt moselag. I dette lag et flintafslag (x7).

Herunder sand/grus.

Overfladefund fra bopladsområdet magasineret under fundnummer x1

